Kainuu ja kirjallisuuden helmet

Tutustu Kainuun kirjallisuuskohteisiin

www.spot-lit.eu

#Spotlit

Tutustu Kainuun kirjallisuuskohteisiin

Tiesitkö, että Kainuussa ovat syntyneet monet kirjallisuuden klassikot,
kuten kansalliseepoksemme Kalevala samoin kuin Eino Leinon,
Ilmari Kiannon, Isa Aspin ja Veikko Huovisen mestariteokset?
Tutustu nyt Kainuun upeisiin kirjallisuuskohteisiin.
Tervetuloa Kainuun kirjailijoiden matkaan!

1 Kajaani

Eino Leino -talo, Sutelantie 28, Paltaniemi
Eino Leinon patsas, Kajaanin Rantapuisto, Brahenkatu 1
Elias Lönnrot -keskus, Kajaanin Raatihuone, Linnankatu 14
Elias Lönnrotin maja ja yrttimaa, Onnelantie 1
Elias Lönnrotin patsas, Brahenkatu 20
Kartanohotelli Karolineburg, Karoliinantie 8

2 Sotkamo

Huovishuone, Niemeläntie 1
Havukka-ahon ajattelija -patsas, Kainuuntie 1
Huovisen hauta, Rauhantie 11
Huovisnäreikkö, opasteet tien 888 varrella
Palovartijan maja, Vuokatinvaara (nyk. Ripa's Kuppila)

3 Kuhmo

Juminkeko, Kontionkatu 25
Kuhmon kirjastotalo Atalante, Pajakkakatu 2
Kultalähde Suomen ja Venäjän rajavyöhykkeellä (?)
Uljaskan Pirtti, Kostamustie 5645

4 Suomussalmi

Ilmari Kiannon patsas, Jalonniemen ranta
Karhulan pappila, Ståhlberginkuja
Kianto-näyttely, pääkirjasto, Kiannonkatu 31
Pesiönlinna, Asematie 22
Turjanlinna
Vienan reitti, Hepola-Pehkolantie 1

5 Puolanka

Isa Aspin patsas, kirkkopuisto, Koulukatu 1
Joel Backmanin hauta, Kirkkokatu
Kukkulan talo, Ouluntie 20

6 Paltamo

Eino Leinon patsas, Eino Leinon tie 1

#Spotlit

Kainuu ja kirjallisuuden helmet

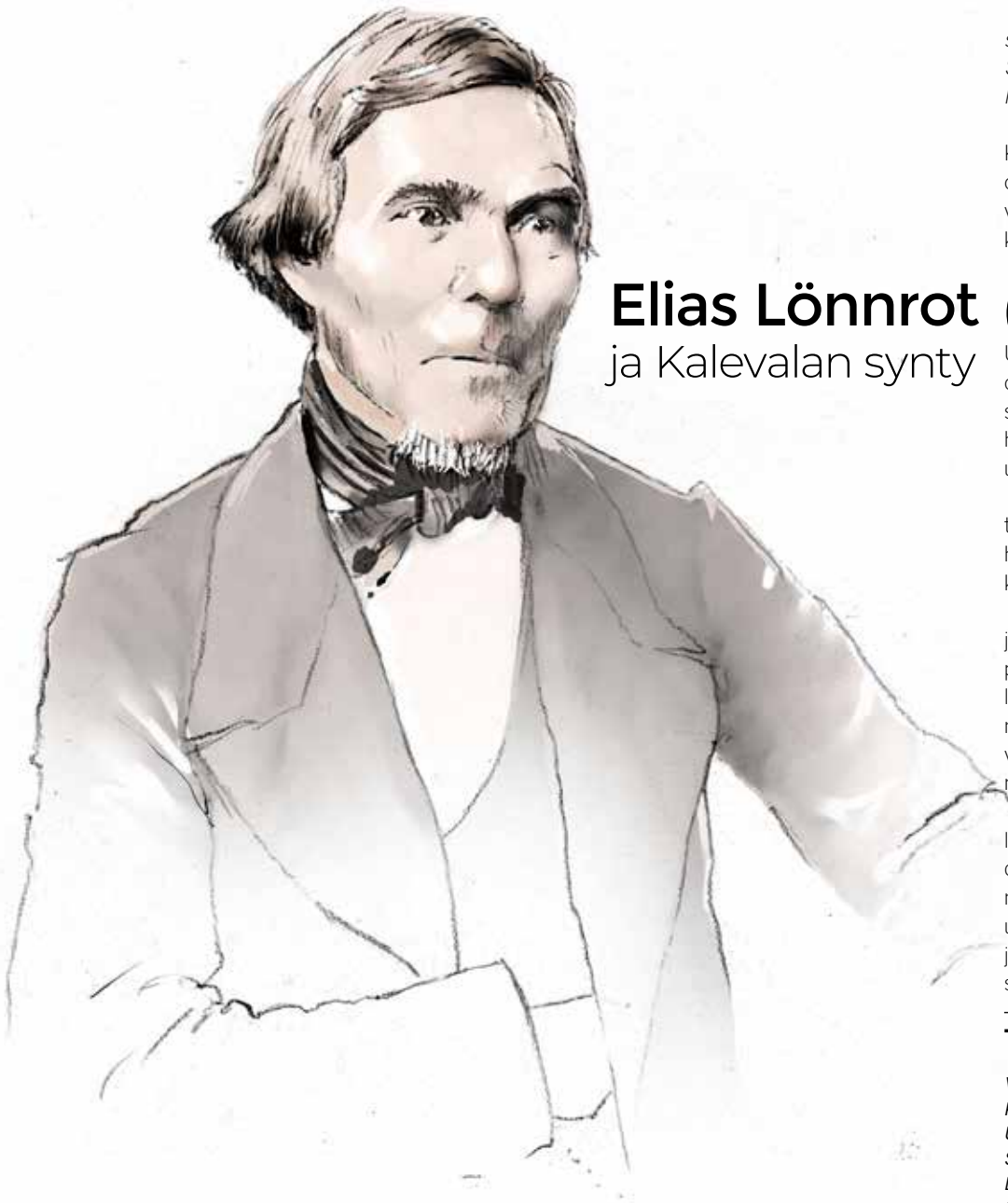

Elias Lönnrot
ja Kalevalan synty

(1802 – 1884)

" Mieleni minun tekevi, aivoni ajattelevi, lähteäni laulamahan, saa'ani sanelemahan, sukuvirttä suoltamahan, lajivirttä laulamahan. Sanat suussani sulavat, puhe'et putoelevat, kielelleni kerkiävät, hampahilleni hajoovat." - Kalevala

Kalevala on keskeinen osa Suomen kansan kulttuurihistoriaa, jonka juuret ovat syvällä Suomen suvun vaiheissa. Kainuussa on säilynyt runsaasti Kalevalan kokoajaan Elias Lönnrotiin liittyvää aineistoa ja kulttuurimuistomerkkejä, hänen asuinpaikkojaan ja muita hänen toimintaansa liittyviä kohteita.

Elias Lönnrot syntyi nykyisin Lohjaan kuuluvassa Sammatin kylässä Paikkarin torpassa 9. huhtikuuta 1802. Hän oli räätäli Fredrik Johan Lönnrotin ja hänen vaimonsa Ulrika Wahlbergin neljäs lapsi. Aikakauden haasteista huolimatta Lönnrotin onnistui päästä opiskelemaan suurten oppimishalujensa ja tukijoiden ansiosta. Opintojen ja tiedeyhteisössä vietettyjen vuosien aikana nuoressa miehessä heräsi kipinä suomalaista muinaisrunoutta kohtaan, joka johti hänet useille tutkimusmatkoille ympäri vanhojen runomaiden.

Elias Lönnrot suoritti keskeisimmän ja tuotteliaimman osan elämäntyöstään toimiessaan Kainuussa piirilääkärinä vuosina 1833 – 1853. Tuona aikana hän suoritti useita keräysmatkoja Kajaanista käsin kooten suurimman osan kansanrunousaineistostaan sekä muusta kansanperinteestä.

Elias Lönnrot kokosi vanhan Kalevalan Paltaniemellä Paltamon emäpitäjässä ja allekirjoitti sen Kajaanissa vuonna 1835. Uuden Kalevalan hän kokosi pääosin Kajaanissa ja viimeisteli sen Laukon kartanossa vuonna 1849. Kalevala-teoksiin hän käytti omien runokeruumatojensa tuloksia, mutta myös muiden aikaisemmin kokoamia runoja. Tunnetuin näitä runoista on Kullervon taru, josta J.R.R. Tolkien sai kirjasarjaansa idean ja nousi teostensa ja niistä tehtyjen elokuvien ansiosta maailmanmaineeseen.

Lönnrot oli Suomen kansalliseepos Kalevalan ja Kantelettaren kokoajan lisäksi kielentutkija, lääkäri ja suomalaisen kasvitieteen uranuurtaja. Hän uudisti suomen kieltä, toimitti useita sanakirjoja sekä toimi ensimmäisen suomenkielisen aikakauslehden kustantajana ja toimittajana. Lönnrot julkaisi useita kansaa valistavia terveydellisiä ja tieteellisiä julkaisuja. Nämä teokset ja muu Lönnrotin tuotanto ja toiminta ovat tarjonneet innoitusta, virikkeitä ja sisältöä suomalaiselle kulttuurille aina tähän päivään saakka.

Tärkeimmät teokset

Vanha Kalevala, 1835
Kanteletar, 1840
Uusi Kalevala, 1849
Suomalaisen talonpojan koti-lääkäri, 1839
Den Enare-Lappischen Dialekt, 1854
Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja, 1880

Elias Lönnrot -seura ry

www.kalevala.com

#Spotlit

Elias Lönnrotiin liittyviä tutustumiskohteita

Elias Lönnrot -keskus, Kajaanin Raatihuone, Linnankatu 14, 87100 Kajaani

Elias Lönnrot -seura on perustanut yhdessä Kajaanin kaupungin kanssa Elias Lönnrot -keskuksen Kajaanin Raatihuoneeseen vuonna 2007. Lönnrot-keskus toimii Lönnrot-seuran, kulttuurijärjestöjen, yksityisten tahojen ja kaupungin kokoontumis-, koulutus-, seminaari- ja juhlapaikkana sekä Lönnrotin elämäntyön esittelypaikkana. Raatihuoneessa järjestetään avoimen ovien päiviä, joissa esitellään Lönnrot-seuran ja Lönnrot-keskuksen toimintaa, Raatihuoneen historiaa sekä lisäksi myydään kirjallisuutta ja seuran tuotteita.

Eino Leino -talo, Sutelantie 28, 87850 Paltaniemi

Eino Leino -talo sijaitsee Paltaniemellä Paltaselän rantatöyräällä, mistä on upea näköala Oulujärvelle. Talo on näköiskopio alkuperäisestä Hövelöstä, jonka pääty oli Elias Lönnrotin omistuksessa 1884-85 Hövelön torppana. Eino Leinon isä laajensi torpan taloksi ja Eino Leino syntyi talossa. Lönnrot omisti torpan noin vuoden ajan.
Eino Leino -talo siirtyi vuonna 2011 Elias Lönnrot -seuran ja Kainuun Eino Leino -seuran yhteiseen omistukseen. Seurat järjestävät talossa omia tilaisuuksiaan, minkä lisäksi tilauksesta voidaan järjestää kokouksia, koulutustapahtumia ja perhejuhlia. Talossa on sekä Lönnrotin että Leinon elämäntyötä esittelevä näyttely. Eino Leino -talo säätiöitiin vuonna 2017. Säätiöön tuli osakkaaksi seurojen lisäksi Paltamon kunta.

Elias Lönnrotin maja ja yrttimaa, Onnelantie 1, 87100 Kajaani

Elias Lönnrotin maja on Lönnrot-seuran kunnostama kohde, joka esittelee Lönnrotin ja hänen puolisonsa elämää. Majan yhteydessä on yrttimaa, johon on istutettu Lönnrotin ajan yrttejä. Maja ja yrttimaa sijaitsevat Hotelli Kajaanin pihapiirissä Onnelantiellä. Yrttimaan portin pielessä on laatikko, jossa on esite yrttimaan kasveista.

Elias Lönnrotin patsas, Brahenkatu 20, 87100 Kajaani

Mauno Oittisen veistämä patsas pystytettiin 1942. Patsas oli tarkoitus pystyttää 1940, Kantelettaren 100-vuotispäivänä, mutta talvisodan syttyminen viivästytti pystyttämistä. Patsas on Kajaanin ja koko Kainuun ensimmäinen yksittäiselle henkilölle pystytetty muistomerkki.

Juminkeko, Kontionkatu 25, Kuhmo

Juminkeko on kansallinen Kalevala-keskus, joka vaalii ja tekee tunnetuksi Kalevalaa ja siihen liittyvää kulttuuriperinnettä. Juminkeossa voi tutustua maailman laajimpaan Kalevala-kokoelmaan, Kalevalan historiaan ja karelianismiin sekä Vienan kulttuuriperinteeseen. Keskuksessa on esillä pysyviä ja kiertonäyttelyitä, auditoriossa voi katsoa elokuvamultimedioita eri kielillä.

Consultum porsus ve, virterfectum ut adetra, nonenti, no. Ad ademusso [illegible]ra ca vilia. Nihil ut publin Etribunte, que noximus intris. Ad actante musquit erferen terfit; in nem ius, delis eniquo es culicam, clesidis adhum me

"Sydän, nuku sinäkin, nuku jo! Uni sull' on suloisin nautinto.."

Isa Asp (1853 – 1872)

Isa Asp on jäänyt kirjallisuuden historiaan ensimmäisenä suomenkielisenä naislyyrikkona. Utajärvellä syntynyt Isa vietti nuoruutensa Suomussalmella, Sotkamossa ja Puolangalla. Isa oli perheen vanhin lapsi. Kaikkiaan perheeseen syntyi 11 lasta, lähes kaikki heistä Suomussalmen Ämmän ruukilla, missä Isakin asui suurimman osan elämästään.

Kirjallisesti lahjakkaasta Isasta ei tullut äidin apulaista, mieluummin hän kirjoitti ja luki. Isan suurena haaveena oli tulla opettajaksi, mutta tuohon aikaan se ei ollut itsestäänselvyys syrjäseudun tyttölapselle. Isa sai kuitenkin käydä koulua ja pääsi lopulta opiskelemaan Jyväskylän seminaariin. Valitettavasti hän menehtyi jo toisena opiskeluvuotenaan tuberkuloosin nujertamana.

Lyhyeksi jäänestä elämästään huolimatta Isan kirjallinen jäämistö on merkittävä tuotannon sisältäessä noin sata runoa. Lisäksi hän toimitti lastenlehtiä ja satuja. Varhaisin Isan tuotannosta on kirjoitettu ruotsiksi kouluikäisenä. Ruotsinkielisestä koulutuksesta huolimatta nuori neito omistautui mieluummin suomen kielen ja suomalaisuuden asialle. Erityisesti Puolangan kaunis luonto teki Isaan vaikutuksen ja se näkyy hänen tuotannossaan: "Rauhallisena ja vaatimattomana seisoo kotimme tyynen järven rannalla, vihantien niittyjen keskellä; joka puolella siintyvät korkeat vaarat, jotka juhlallisina koristavat taivaanrantaa." (Setälä, s. 62)

Isa oli myös naisten oikeuksien ja koulutuksen puolestapuhuja, tulisieluinen nuori nainen, joka ei taipunut yhteisön normeihin. Kauneimman ja soljuvimman ilmauksen jo kuoleman kynnyksellä olevan Isan tunnot saavat Aallon kehtolaulussa, joka on tunnetuin hänen runoistaan, ja johon on tehty useita kauniita sävellyksiä.

Isasta on kirjoitettu kaksi merkittävää elämänkerrallista teosta: Helmi Setälän "Isa Asp, nuoren pohjalaisen runoilijaneidon elämäntarina" vuonna 1912 ja Jaakko Terenttilän "Rauhaton ja vaahtopää: elämänkertaromaani Isa Aspista" vuonna 1951.

Tärkeimmät teokset

Rauhaton ja vaahtopää: Elämänkertaromaani Isa Aspista, Jaakko Terenttilä, 1951

Kohise, villi aalto - Isa Aspin runot, Toivo Hyyryläinen, 2003

Kahdeksantoistavuotias sydämeni - Isa Aspin päiväkirjat keväällä 1871, Toivo Hyyryläinen, 2004

Perhostanssi - Vertauskuvallinen elämänkertaromaani Isasta, Jaana Janhila, 2005

Lastenkutsut - Isa Aspin sadut ja lastenrunot, T oivo Hyyryläinen, 2009

Yhteystiedot Isa Asp -seura ry

www.isaaspseura.fi

Isa Aspiin liittyviä tutustumiskohteita

Kukkulan talo, Ouluntie 20, Puolanka

Isa Aspin veljen Jaakon vuonna 1899 rakentamalla ja lähes sata vuotta Aspin suvun asuttamalla Kukkulan talolla on ollut keskeinen osa niin Aspin suvun kuin Puolangan historiassa. Yli 120-vuotias rakennus on toiminut niin perheen kotina, postina, säästöpankkina kuin loma-asuntonakin. Nykyään kansallisromanttinen talo toimittaa kulttuurikohteen ja Isa Asp -seuran toimipaikan virkaa. Talo on kesäisin auki ja siellä järjestetään mm. taidenäyttelyitä.

Isa Aspin patsas, Puolangan kirkkopuisto, Koulukatu 1

Puolangan kirkkopuistoa komistaa taiteilija Niilo Rikulan valmistama pronssinen Isa Aspin näköispatsas. Isan muistoa kunnioitetaan vuosittain vappuaattona lakittamalla patsas sekä Isan kuolinpäivänä marraskuussa patsaalle johtavalla kynttiläkulkueella.

Kiiskilän pappila, Kiiskilänkatu 9, Puolanka

Isa Aspin vanhemmat muuttivat vuonna 1870 Suomussalmelta Puolangalle Parolan taloon. Samana vuonna paikkakunnalle muutti myös kirkkoherra Thauvónin perhe, joka asui Kiiskilän pappilassa. Isa oli perheen tyttären ystävä ja vieraili pappilassa usein. Vuonna 1827 rakennetussa pappilassa on yöpynyt aikanaan myös Elias Lönnrot.

Parolan tilan aitat, Parolantie, Puolanka

Sekä Kurimon että Ämmän ruukkien mentyä konkurssiin Isan isä osti Puolangalta Parolan tilan, missä Isakin asui siihen saakka, kunnes lähti opiskelemaan. Isan aikaiset aitat ovat edelleen jäljellä Parolan tilan pihapiirissä.

Kurimon ruukin jäännökset, Kurimontie, Utajärvi

Isan ollessa kolmivuotias perhe muutti Kurimon Ruukkiin Utajärvelle, joka sijaitsee Puolangalta Oulun suuntaan. Nykyisin ruukista on nähtävillä enää vähäisiä rakenteita, mm. kanava, kuonakasoja sekä kartanon paikka sitä reunustavine kuusiaitoineen.

Karhulan pappila, Ståhlberginkuja, Suomussalmi

Karhulanvaara on kulttuurihistoriallisesti merkittävä alue. Suomussalmella asuessaan myös Isa Asp oli usein Liliuksen perheen vieraana pappilassa. Hän kävi myös rippikoulun Suomussalmella. Pappilan rakennukset tuhoutuivat sodassa, sittemmin pihapiirissä toiselle paikalle siirrettyä veroaittaa (n. vuodelta 1870) lukuun ottamatta.

Joel Backmanin hauta, Kirkkokatu, Puolanka

Isa Aspin nuoruuden rakkaus, nuorena keuhkotautiin kuollut Joel Backman on haudattu Puolangan vanhalle kirkkomaalle, joka sijaitsee Puolangan kirkon lähistöllä. Vanha kirkkomaa on yksi vanhimmista näkyvissä olevista historiallisista muistomerkeistä Puolangalla.

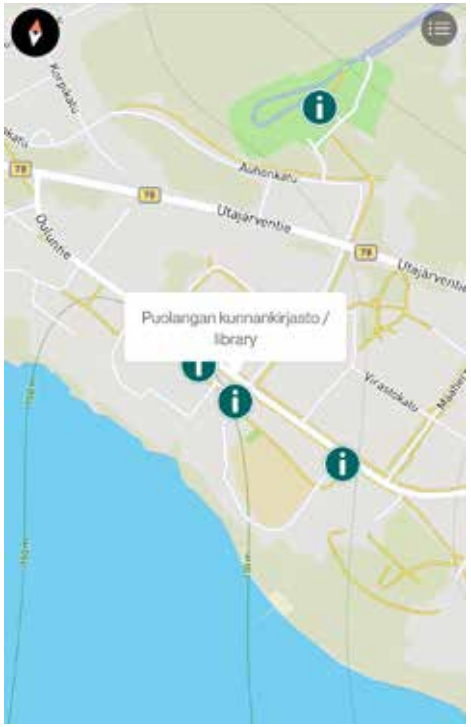

Consultum porro, virterfectum ut adetra, nonenti, no. Ad adhumsolut vera ca vilia. Nihil ut publin Etribunte, que noximus intris. Ad actante musquit erferen terfit; in nem ius, delis eniquo es culicam, clesidis adhum me

Eino Leino (1878 – 1926)

" Oi, ihmiset toistanne suvaitkaa! Niin suuri, suuri on maa."

Runoilija Eino Leino syntyi Lönnbohmin perheen kymmenentenä lapsena 6. heinäkuuta 1878 Paltamon Paltaniemen kylässä, joka nykyisin kuuluu Kajaanin kaupunkiin. Sivistysihanteita vaalivassa perheessä hän oppi lukemaan jo viisivuotiaana ja kirjoitti ensimmäisen runonsa yhdeksänvuotiaana ensi-ihastuksensa innoittamana. Ensimmäinen julkaistu runo oli Kajaanin linna. Leino oli tuolloin 12-vuotias.

Kainuun luonto oli Leinolle merkittävä inspiraation lähde, erityisesti laaja ja oikukas Oulujärvi ja vaikuttava, kuohuva Kajaaninjoki. Pääosan aikuiselämästään Helsingin kulttuuripiireissä vaikuttanut Leino vieraili viimeisen kerran kotikonnuillaan Kainuussa vuonna 1924 palauttaakseen mieleensä nuoruutensa muistoja Elämäni kuvakirjaa varten.

Eino Leino kuoli varsin nuorena, 47 vuoden iässä. Hän eli kuluttavaa ja boheemia elämää ilman vakituista asuinpaikkaa ja aviopuolisoa. Kansallisrunoilijaksi noussut Suomen kulttuurin kultakauden keskeisin mielipidevaikuttaja Leino haudattiin valtiollisin juhlallisuuksin.

Eino Leino oli ahkera kirjailija, runoilija ja toimittaja, jonka laaja tuotanto käsittää sadoittain runoja, sanomalehtipakinoita, romaaneja, novelleja, näytelmiä sekä käännöksiä, muun muassa Danten Jumalainen näytelmä. Leino oli kielitaitoinen ja siten hyvin perehtynyt Euroopan kulttuurivirtauksiin. Hänet tunnetaan kuitenkin parhaiten soljuvista runoista, jotka ovat kansallista omaisuutta. Niitä näkee lähes päivittäin käytettävän muun muassa kuolinilmoituksissa. Aikaa hyvin kestäneet runot ovat inspiroineet säveltäjiä kymmeniä vuosia; laulut ovat erittäin suosittuja, ja uudet laulajat polvesta toiseen tulkitsevat Leinon sointuvia tekstejä.

Leinon syntymäpäivä 6. heinäkuuta on kansallinen liputuspäivä, Eino Leinon päivä, runon ja suven päivä. Leinolle on pystytetty patsaat Paltamoon, Kajaaniin ja Helsinkiin.

Tärkeimmät teokset

Helkavirsiä

Maaliskuun lauluja

Tarina suuresta tammesta

Alla kasvon Kaikkivallan

Orja-sarja

Elämäni kuvakirja

Kainuun Eino Leino -seura ry

www.kainuuneinoleinoseura.fi
einoleinoseura@gmail.com

Eino Leino talon -säätiö

www.einoleinotalo.fi
einoleinotalo@gmail.com

Kuva jukkalaukkanen.com

Eino Leinoon liittyviä tutustumiskohteita

Eino Leino -talo, Sutelantie 28, Kajaani

Kajaanin Paltaniemellä, Eino Leinon lapsuusmaisemissa, sijaitseva Eino Leino -talo on omistettu kansallisrunoilijan elämäntyölle. Leinon synnyinkodin Hövelön mukaan rakennettu perinnetalo on ympäristöineen osa Paltaniemen kulttuurihistoriallisesti arvokasta kylämaisemaa.

Alkuperäinen Hövelö sijaitsi muutaman kilometrin päässä Leino-talosta. Sen kurkihirren alla Elias Lönnrot viimeisteli *Vanhaa Kalevalaa* loppuvuodesta 1834, ja siellä syntyi 6. heinäkuuta 1878 tuleva runoruhtinas Eino Leino. Huonoon kuntoon päästetty Hövelö purettiin 1970-luvun alussa.

Hövelön mukaan rakennettu Eino Leino -talo vihittiin käyttöön runoilijan syntymän 100-vuotisjuhlien yhteydessä 1978. Talossa voi tutustua Leinon ja Lönnrotin elämänvaiheisiin ja kirjalliseen tuotantoon. Yleisölle talo on avoinna kesäisin kesäkuusta elokuun puoliväliin, tilauksesta ryhmille kaikkina aikoina ja talvisin eri tapahtumien yhteydessä. Taloa vuokrataan yksityistilaisuuksia varten. Talo on myös monien eri kulttuuritapahtumien näyttämö. Siellä järjestetään runoiltoja ja -kahviloita, taidenäyttelyitä, joulumyyjäisiä ja kesäteatteria.

Eino Leinon patsas, Kajaanin Rantapuisto, Brahenkatu 1

Kajaanin kauniissa jokipuistossa sijaitseva patsas kuvaa Eino Leinoa lausumassa runojaan vuonna 1916 ilmestyneen Helkavirsien toisesta osasta. Veistoksen paikka Kajaaninjoen etelärannalla olisi varmasti miellyttänyt Eino Leinoa, sillä jokimaisema oli hänelle hyvin rakas. Patsas on kuvanveistäjäpariskunnan Alpo ja Nina Sailon käsialaa. Patsaan paljasti Leinon syntymäpäivänä 1980 tasavallan presidentti Urho Kekkonen. Patsas kukitetaan Eino Leinon päivänä 6.7. ja Kajaanin Runoviikon aikana patsaalla järjestetään runotuokioita.
Patsaalta on näkymä Kajaanin rauniolinnalle. Samasta puistosta löydät myös Elias Lönnrotin patsaan ja lukuisia historiakohteita. Kävelymatkan päässä ovat Kajaanin kaupungin palvelut.

Eino Leinon patsas, Eino Leinon tie 1, Paltamo

Eino Leinon synnyinkunnan Paltamon Leino -muistomerkki Paltamon keskustassa paljastettiin 6.7.1978, kun Leinon syntymästä oli kulunut sata vuotta. Teoksen nimi "Ukonlintu ja virvaliekki pohjautuu Leinon runoon. Muistomerkin on suunnitellut kuvanveistäjä Jouko Toiviainen.

Eino Leinon syntymäpäivä – runon ja suven päivä 6.7.

Eino Leinon syntymäpäivää on vietetty vuodesta 1992 yleisenä liputuspäivänä, runon ja suven päivänä. Leinon syntymäpäivä on vuoden merkittävin juhlapäivä Eino Leino -talolla. Juhlaa vietetään vuosittain vaihtuvin ohjelmin. Samaan aikaan järjestettävä Kajaanin Runoviikko luo runon ja suven päivän ympärille ainutlaatuisen esittävän taiteen juhlan, joka kutsuu vuosittain sanataiteen ystäviä kodikkaan ja lämminhenkisen festivaalin pariin Kajaaniin.

Consultum porsus ve, virt[illegible]um ut adetra, nonenti, no. Ad ademusso[illegible]a ca vilia. Nihil ut publin Etribunte, que noximus intris. Ad actante musquit erferen terfit; in nem ius, delis eniquo es culicam, clesidis adhum me

Eino Leino -talon kirjapäivät

Kaksipäiväiset Eino Leino -talon kirjapäivät on järjestetty heinäkuun puolivälissä vuodesta 2011 lähtien. Vuosittain vaihtuvaan ohjelmaan kuuluu Leinoon liittyvien uusien kirjojen ja tutkimusten käsittelyä, ajankohtaisen suomalaisen ja kainuulaisen kirjallisuuden esittelyä, kirjailijahaastatteluja sekä antikvaarisen kirjallisuuden myyntiä. Kirjapäivien kanssa samaan aikaan järjestetään Paltaniemi-päivät, joiden aikana on mahdollisuus tutustua Oulujärven rantakylään ja Paltaniemen kulttuurimaisemaan.

"Kuulkaa korpeimme kuiskintaa, jylhien järvien loiskintaa.."

Ilmari Kianto (1874 – 1970)

Ilmari Kianto syntyi Pohjanmaalla 7. toukokuuta 1874. Lähes koko lapsuutensa hän kuitenkin vietti Kainuun Suomussalmella, jonne kahdeksanhenkinen perhe muutti isän työn perässä. Samaiselle paikkakunnalle rakennuttamaansa Turjanlinnaan Kianto asettui myöhemmin asumaan myös omien lastensa kanssa.

Kiannon alkuperäinen sukunimi oli Calamnius ja varhaisimmat hänen teoksistaan on julkaistu tällä nimellä. Näihin kuuluu mm. hänen esikoiskirjansa, joka käsittelee Kiannon lyhyeksi jäänyttä armeijauraa sekä luonnonlyriikasta ammentavia laulu- ja runokokoelmia. 1900-luvulla Kianto alkoi kritisoida julkisesti kirkkoa ja tsaarinvaltaa. Hän solmi Suomen ensimmäisen siviiliavioliiton ja jätti lapsensa kastamatta. Ollessaan Kajaanin lehden toimittajana vuonna 1906, hän käytti lehteä hyväkseen arvostellakseen kaupungin johtoa ja pappeja. Samana vuonna Kianto otti vanhan kotipitäjänsä nimen toimiessaan nimien suomalaistamisasiassa ja kirjoitti huomattavan määrän isänmaallisia runoja, jotka avoimesti vastustivat tsaarinvaltaa.

Vapaaksi kirjailijaksi Kianto jättäytyi 32-vuotiaana. Urallaan hän ehti kirjoittaa kaikkea lastensaduista yhteiskunnalliseen kritiikkiin ja kulttuurihistoriallisiin runoteoksiin. Kuuluisimpia Kiannon tuotoksista ovat kansankuvaukset Punainen viiva ja Ryysyrannan Jooseppi sekä Kainuun maakuntalaulu Nälkämaan laulu. Kianto ihannoi luontoa, korpimaata ja maalaiselämää, mikä näkyy hänen kirjoituksissaan. Hän toi suomen kirjakieleen useita sanoja Kainuun murteesta ja tuli tunnetuksi erinomaisesta kielenkäytöstään. Kianto luetaan suomalaisen kirjallisuuden klassikkoihin.

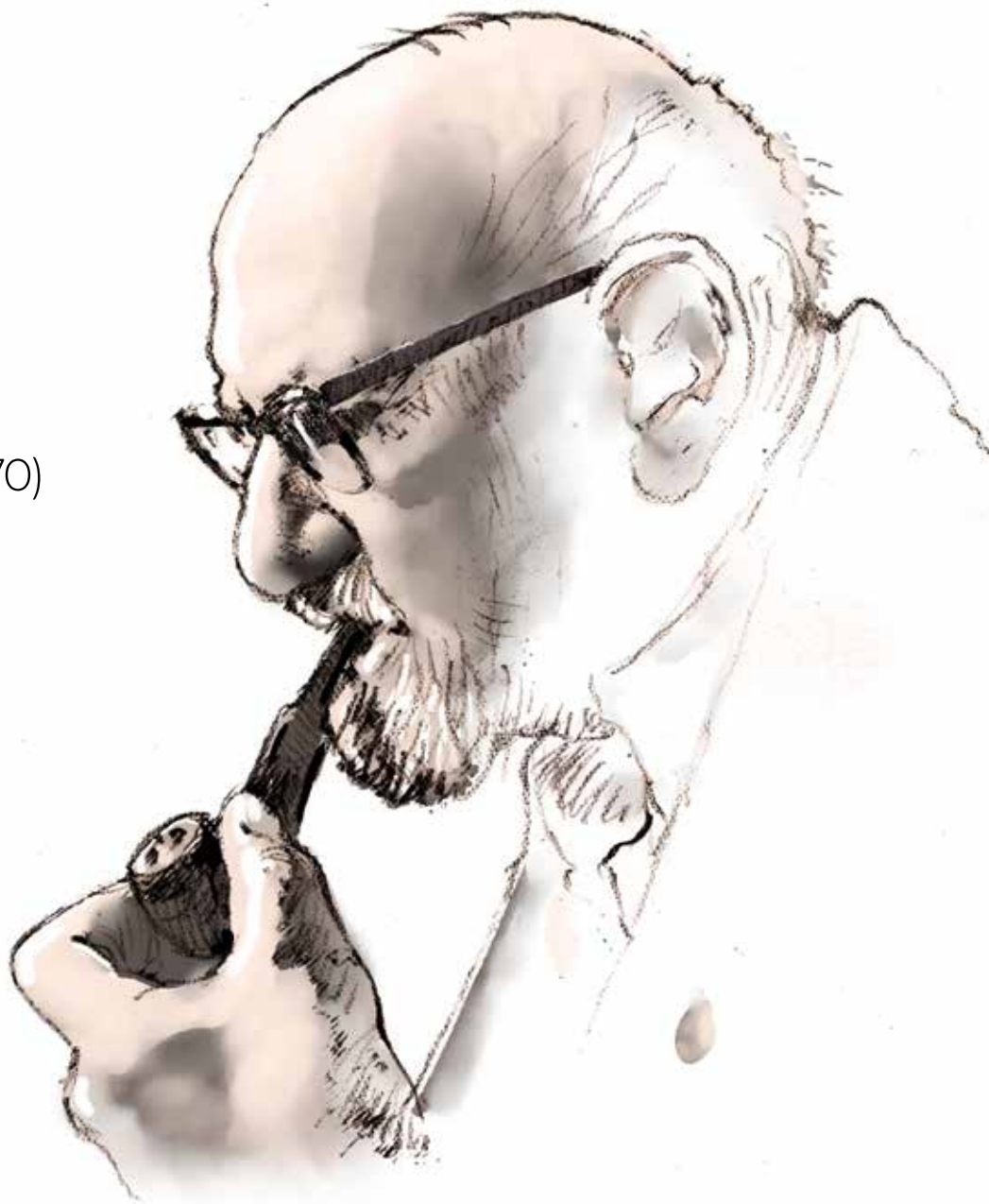

Tärkeimmät teokset

Punainen viiva, 1909

Metsäherran herjaaja, 1912

Turjanlinnan satukirja, 1915

Ryysyrannan Jooseppi, 1924

Elämän ja kuoleman kentältä, 1928

Vanha postineiti, 1935

Ilmari Kianto -seura ry

www.kianto.org

Ilmari Kiantoon liittyviä tutustumiskohteita

Turjanlinna, Suomussalmi

Ilmari Kiannon kahdesti rakennuttama Turjanlinna oli kirjailijan taiteilijakoti. Alkuperäinen, huvilatyylinen Turjanlinna torneineen ja koristeluineen valmistui vuonna 1912, mutta se jäi Talvisodan jalkoihin ja tuhoutui tulipalossa vuonna 1939. Jatkosodan jälkeen rakennettu toinen Turjanlinna ei yltänyt enää ensimmäisen tasolle varojen niukkuuden vuoksi. Sen kohtalokaan ei ollut entistä parempi, sillä toinen Turjanlinna paloi rakennusvirheen aiheuttamassa tulipalossa vuonna 1949. Turjanlinnan rauniot ja pienet väliaikarakennukset, joissa Ilmari Kianto vietti kesänsä aina kuolemaansa asti, ovat yksi Suomussalmen kiinnostavimpia käyntikohteita. Kesäisin Turjanlinnaan pääsee tutustumaan opastetuilla Kianta-laivaristeilyillä.

Ilmari Kiannon patsas, Jalonniemen ranta, Suomussalmi

Kuvanveistäjä Kain Tapperilta tilatun patsaan vihkiäiset järjestettiin Kiannonpuistossa 4.8.1974, jolloin Ilmari Kianto olisi täyttänyt 100 vuotta. Paikalla oli tasavallan presidentti Urho Kekkonen pitämässä puheen ihailemalleen kirjailijalle. Sittemmin patsas siirrettiin huonosti näkyvästä Kiannonpuistosta Jalonniemen rantaan.

Kianto-näyttely, pääkirjasto, Kiannonkatu 31, Suomussalmi

Kianto-näyttely esittelee Suomussalmen suosikkikirjailijan tuotantoa ja elämänvaiheita niin kuvien, tekstien, esineiden kuin multimediaesityksienkin avulla. Näyttely tarjoaa samalla katsauksen suomalaisen yhteiskunnan kehitysvaiheisiin lähes sadan vuoden ajalta. Näyttely on avoinna kirjaston henkilökunnallisina aukioloaikoina. Näyttelyyn on mahdollista tutustua itsenäisesti tai oppaan kanssa.

Pesiönlinna, Asematie 22, Suomussalmi

Ilmari Kiannon hyvä ystävä Venja Niemi asutti Pesiönlinnaa, joka oli vilkas kauppapaikka rautatien ja Pesiön aseman lähellä. Venja Niemi omisti koko Pesiökylän ainoan kameran, jolla hän ikuisti lukuisia otoksia Kiannosta, joista osa on nykyäänkin nähtävillä Pesiönlinnassa. Kuvakokoelma on merkittävä, sillä Kiannon perheen omat kokoelmat tuhoutuivat Turjanlinnan palossa. Pesiönlinnassa on nähtävillä myös Kiannon Niemelle ja tämän vaimolle kirjoittamia kirjeitä. Näyttelyn lisäksi Pesiönlinnassa toimii käsityömyymälä.

Consultum porsus ve, virterfectum ut adetra, nonenti, no. Ad ademussolut vera ca vilia. Nihil ut publin Etribunte, que nostrus intris. Ad actante musquit erferen territ, in nem ius, delis eniquo es culicam, clesidis adhum me

Vuokin reitti Vienaan

Suomussalmen Vuokin alueelta löytyy yksi Suomen vanhimmista tunnetuista ja karttaan merkityistä kulkuväylistä. Vuokin reitti Vienaan oli aikoinaan valtaväylä Suomen puolelta Karjalaan, tätä reittiä asteli Lönnrotkin aikoinaan runonkeruumatkoillaan Kalevalaa varten. Lönnrot lähti runonkeruuseen Vängän kylästä, joka lasketaan reitin viralliseksi alkukohdaksi. Reitti on yhteensä 27 km pitkä ja päättyy Suomen puolella rajavyöhykkeeseen.

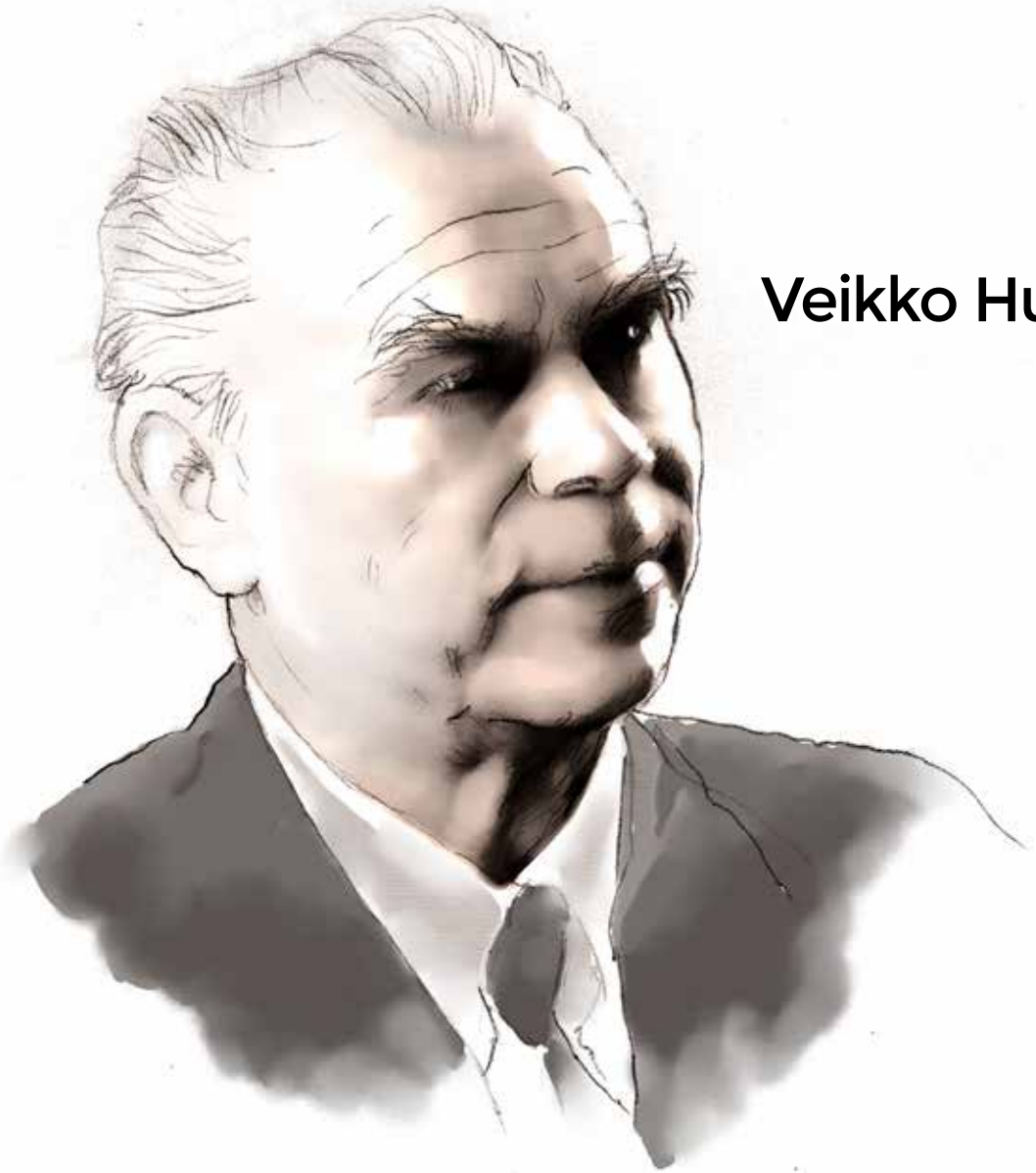

Veikko Huovinen (1927 – 2009)

"Kirja on hyvä kaveri. Avattuna se on avoin jokaiselle, suljettuna se on hiljaa eikä häiritse..."

Sotkamolainen kirjailija Veikko Huovinen ehti yli viisikymmentä vuotta kestäneen uransa aikana kirjoittaa poikkeuksellisen laajan ja monipuolisen tuotannon. Hän loi useita lukijoiden rakastamia hahmoja, kuten Konsta Pylkkäsen, joka mietiskeli sinisiä ajatuksiaan Kainuun metsissä ja etsi paikkaansa maailmankaikkeudessa. Monet Huovisen teoksista sijoittuvat Kainuun maisemiin, joissa kirjailija itsekin parhaiten viihtyi.

Veikko Huovisen runsasta tuotantoa yhdistää yksi tekijä: rikas suomen kieli, joka kantaa ja luo oivaltavia kuvia suomalaisesta elämäntodellisuudesta. Huovisen teksteissä esiintyvät ihmiselämän ilmiöt arasta, nuoresta rakkaudesta, luonnontunnelmista ja syvästä surusta aina sotaan, hirmuvaltaan ja yhteiskunnalliseen kuohuntaan. Konservatiiviseen arvomaailmaan sekoittui teoksissa hetkittäin hämmentävää anarkismia. Huovinen kuvasi kirjoituksissaan tarkkasilmäisesti ihmistä ja luontoa ja hänet tunnetaan parhaiten humoristisista romaaneista ja novelleista.

Huovinen otti myös vahvasti kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Hän kirjoitti yli 30 teosta ja lisäksi lukuisia lehtiartikkeleja sekä keskustelua herättäviä satiireja. Pitkällä urallaan hän sai useita palkintoja ja tunnustuksia, kuten professorin arvonimen vuonna 1999 pitkäaikaisesta työstään suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin parissa.

Huovisen tuotantoa

Havukka-ahon ajattelija, 1952

Lyhyet erikoiset, 1967

Lampaansyöjät, 1970

Veitikka: A. Hitlerin elämä ja toiminta, 1971

Puukansan tarina, 1984

Kasinomies Tom, 1990

Muina miehinä: kirjailijan muistelmia, 2001

Veikko Huovinen -seura

www.veikkohuovinenseura.fi

veikkohuovinenseura@sotkamo.net

Veikko Huoviseen liittyviä tutustumiskohteita

Huovishuone, Niemeläntie 1, Sotkamo

Huovishuone esittelee kirjailija Veikko Huovisen työ- ja elinympäristöä, tuotantoa ja niiden taustoja. Kirjailijan työhuoneen tarkassa jäljitelmässä voi melkein kuulla kirjoituskoneen naputuksen. Huovishuone on sisustettu alkuperäisen työhuoneen esineistöllä, kirjakokoelmalla ja huonekaluilla, mikä luo huoneeseen ainutlaatuisen tunnelman. Myös näkymä työhuoneesta on lähes sama kuin Huovisen alkuperäisessä työhuoneessa.

Huovisnäreikkö, tien 888 varrella, n. 25 km Sotkamosta

Veikko Huovisen täyttäessä 75 vuotta Metsähallitus perusti nimikkometsän kirjailijalle, hänen isälleen ja sedälleen, jotka toimivat metsänhoitajina. Huovisnäreikössä kiemurtelee noin 700 metrin pituinen polku. Polun varrelta löytyy luettaviksi Huovisen itsensä valitsemia ajatuksia metsästä, jotka johdattavat kulkijan kiehtovalle matkalle metsän sieluun ja osaksi Puukansan tarinaa. Ympärillä on metsätalousaluetta, jota Veikko Huovisen ohjeen mukaan hoidetaan hyvän metsänhoitotavan mukaisesti.

Havukka-ahon ajattelija -patsas, Hirvensaari, Sotkamo

Kirkonkylän tuntumassa sijaitsee taiteilija Nina Ternon veistos Havukka-ahon ajattelija (1989). Veikko Huovisen toiveiden mukaisesti teos on omistettu hänen tuotannolleen, ei Huoviselle henkilönä. Huovinen itse piti hirven ja miehen hahmoista voimansa saavaa veistosta komeana. Patsaan jalustaan on veistetty Huovisen Konsta Pylkkäselle kirjoittamat sanat: "Ihmisellä on tässä avaruudessa kusiaisen valtuudet."

Huovisen hauta, Rauhantie 11, Sotkamo

Veikko Huovinen kuoli lokakuussa 2009 ja hänet haudattiin Sotkamon hautausmaalle. Kirjailijan haudalla on pyöreä muistokivi muistuttamassa hänen jättämästään kulttuuriperinnöstä sanoin: "Minä lähdin, ja muuttolinnut lähtivät, mutta minun maisemani jää".

Entinen palovartijan maja, Vuokatinvaara, Sotkamo

Vuokatinvaaralla sijaitseva historiallinen rakennus on toiminut muun muassa palovartijan majana ja kaukotähystyspaikkana. Vuonna 1948, opiskellessaan metsänhoitajaksi, Veikko Huovinenkin oli tuvassa kesätöissä palovartijana. Nykyisin majassa toimii hillomunkeistaan ja kuumasta kaakaostaan tunnettu kahvila Ripa's Kuppila, joka on avoinna helmi-maaliskuussa. Kuppilasta löytyy edelleen vanhoja vieraskirjoja 1930 -luvulta asti.

Consultum porsus ve, virterfectum ut adetra, nonenti, no. Ad ade[redacted]solut vera ca vilia. Nihil ut publin Etrib[redacted]que noximus intris. Ad actante musquit erferen terfit; in nem ius, delis eniquo es culicam, clesidis adhum me

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Designated UNESCO Creative City in 2019

UNESCON KIRJALLISUUSKAUPUNKI KUHMO

"Lähe nyt kanssa laulamahan, saa kera sanelemahan,
yhtehen yhyttyämme, kahta'alta käytyämme!"

Vuonna 2019 Kuhmo hyväksyttiin kansainväliseen UNESCO:n kirjallisuuskaupunkien verkostoon. Kuhmon sijainti, historia ja kulttuuriperinne Kalevalan ja kansanrunouden kannalta ovat antaneet pohjan kirjallisuuskaupunkina toimimiseen. Kuhmo tarjoaa tietoutta ja kirjallisuuteen pohjautuvia elämyksiä. UNESCO:n kirjallisuuskaupunkitoimintaa Kuhmossa koordinoi Juminkeko-säätiö yhteistyössä Kuhmon kaupungin kanssa.

Juminkeko

Juminkeko on kansallinen Kalevala-keskus, joka vaalii ja tekee tunnetuksi Kalevalaan liittyvää kulttuuriperinnettä. Kalevala on Suomen kansalliseepos, jonka Elias Lönnrot loi pääosin Vienan alueelta keräämänsä lauletun kansanrunousaineiston pohjalta. Kalevala on eniten käännetty suomalainen kirja, sillä se on käännetty yli 60 kielelle. Juminkeossa on maailman laajimpiin kuuluva Kalevala-kokoelma.

Juminkeko kustantaa Kalevala-aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tarjoaa elämyksiä ja tietoa Kalevalasta ja vanhasta kulttuuriperinteestä. Keskus järjestää mm. näyttelyjä, elokuvia ja tapahtumia – myös virtuaalisesti. Säätiöllä on myös arkisto, johon on tallennettu karjalaista ja muiden lähisukukansojen kulttuuria esinein, valokuvin ja äänittein.

Kuva Timo Kyllönen

Kuhmon kirjasto

Pajakkakosken rannalla sijaitseva postmoderni kirjastotalo Atalante valmistui vuonna 1988. Kirjastossa voit ihailla *luontokuvaaja Antti Leinosen valokuvia, taitelija Ariadna Donnerin "Kirjan merkit" -kuvakudosta* sekä *Niilo Hyttisen "Lentua – myyttinen tarina"* -teosta. Kirjastossa on laaja ja monipuolinen kirjakokoelma, monipuolinen musiikkiaineisto, lasten satusoppi, hyvät kokoontumis- ja näyttelytilat sekä kaupungin matkailuinfo, ja siellä järjestetään kirjallisuusaiheisia tapahtumia, mm. kirjamessut. Kirjastossa on pysyvä näyttely Kalevala-painoksista.

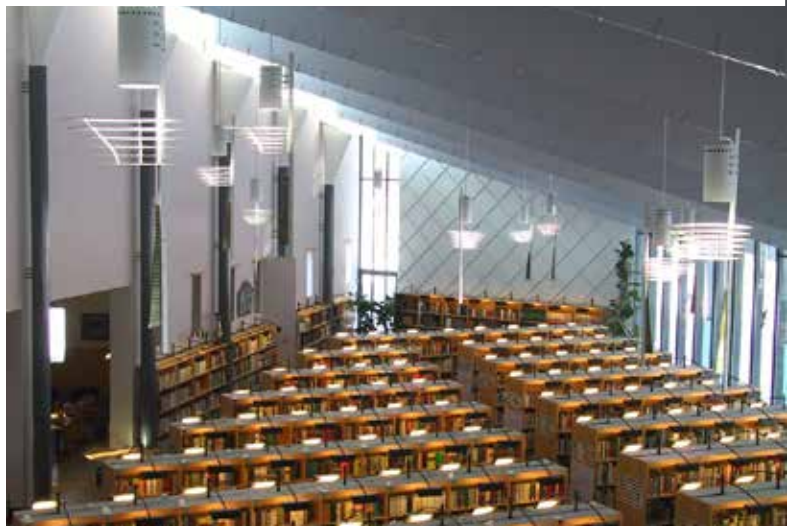

#Spotlit

Kuhmon pappila

Elias Lönnrot oleskeli usein Kuhmon pappilassa. Siellä hän mm. allekirjoitti Kalevalan viimeisen kolmanneksen käsikirjoituksen 11.11.1834. Pappilassa on muistohuoneet sekä Lönnrotille että ensimmäiselle kareliaanille, taiteilija Akseli Gallen-Kallelalle, joka vuonna 1890 asui ja työskenteli siellä.

Uljaskan pirtti

Uljaskan Pirtti Rimmin kylässä on matkailijoita palveleva vienalaista kulttuuria esittelevä matkailukohde, joka tarjoaa kulttuuriannin lisäksi perinneruokia ja majoitusta. Rimmin kylä on yksi Suomen kolmesta vienalaiskylästä. Uljaskan Pirtti on muistona Eljas Ahtosesta eli Rimmin Uljaskasta, joka toimi kansallistaiteilija Akseli Gallen-Kallelan Väinämöisen mallina Aino-triptyykissä. Uljaskan Pirtti järjestää retkiä mytologiselle Kultalähteelle, jonka luona myös Elias Lönnrot on vieraillut.

Musiikkijuhla Sommelo

Kesä-heinäkuun taitteessa Kuhmossa järjestetään Sommelo-kansanmusiikkifestivaali. Sommelo-festivaalissa on ohjelmaa sekä lapsille että aikuisille. Konsertteja järjestetään myös Vienan puolella.

Kuhmon Kamarimusiikki

Yli 50 vuodessa Kuhmon Kamarimusiikki on kasvanut yhdeksi maailman merkittävimmistä kamarimusiikkijuhlista. Kaksi viikkoa keskellä heinäkuuta on Kuhmossa pyhitetty kamarimusiikille, jossa voi kuunnella kirjallisuuteenkin pohjautuvaa musiikkia.

Kalevala-aiheisia kirjallisuusmatkailupaketteja löydät Wild Taigan sivulta www.wildtaiga.fi

---

Yhteystiedot:

www.juminkeko.fi
www.kuhmo.fi/kirjasto
www.vienanportti.com
www.sommelo.net
www.kuhmofestival.fi
www.wildtaiga.fi

Consultum porsus ve, virterfectum ut adetra, nonenti, no. Ad ademussolut vera a vilia. Nihil ut publin Etribunte, que noximus intris. Ad actante musquit erferen terfit; in nem ius, delis eniquo es culicam, clesidis adhum me

Mainostoimisto B2B, piirrokset © Jukka Laukkanen

Lue lisää kainuulaisista kirjailijoista:

kainuunliitto.fi/kirjallisuusmatkailu
Kainuun kirjailijat www.kainuunkirjailijat.fi
Kainuun lausujat www.kainuunlausujat.fi
Kainuu.fi
www.spot-lit.eu

spot-lit. Putting Literary Tourism on the Map

Northern Periphery and Arctic Programme 2014–2020

EUROPEAN UNION
Investing in your future
European Regional Development Fund

KAINUUN LIITTO

KAMK • University of Applied Sciences